

Fogyasztóvédelmi sajátosságok az atipikus szerződések körében

A polgári jogban jellemzően a szerződésszegés a szerződés megkötésétől a teljesítésig terjedő létszakhoz köthető szerződési diszfunkció. Az atipikus szerződések körében a szerződésszegés esetei a kötelmi jog általános szabályai mellett új dimenzióval bővülnek. Természetesen az atipikus szerződések teljesítése körében is jelentkeznek a szerződésszegés tipikus esetei (késedelem, hibás teljesítés, felróható lehetetlenülés). Ugyanakkor a szerződésben vállalt valamely lényeges kötelezettség megszegése akár a teljesítés előtt a szerződés megszűnését eredményezheti.¹ Az atipikus szerződések hazai és európai uniós² szabályozásának erőteljesen fogyasztóvédelmi színezete³ egy új megvilágításba helyezi az atipikus szerződések keretében létrejött jogviszonyokat és a bennük foglalt kötelezettségek megsértését. Formai szempontból alakszerűségi kö-

---

* Dr. Csécsy Andrea, egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék, Debrecen

Jelen tanulmány a 68609 számú OTKA pályázat keretében készült.

¹ Erre jellemzően a szerződésszegésért nem felelős fél számára biztosított szankciós elállási jog és a rendkívüli felmondás joga biztosít lehetőséget.

² Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló (1985. december 20.) 85/577/EGK tanácsi irányelv; Az Európai Parlament és a Tanács irányelve (1997. május 20.) a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 97/7/EK irányelv (1994. október 26.); Az Európai Parlament és a Tanács irányelve 94/47/EK irányelve (1994. október 26.) az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről, a Tanács 86/653/EGK irányelve (1986. december 18.); A tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról, az Európai Parlament és a Tanács irányelve. Az Európai Parlament és Tanács 2011/83/EU Irányelve 2014. június 13. napjával hatályon kívül helyezi a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet abból a célból, hogy a tapasztalatok alapján szükséges egyszerűsítéssel és aktualizálással egységes szabályozást adjon a távollevők között és az üzlethelyiségeken kívül kötött szerződések vonatkozásában.

³ Erről részletesebben lásd: *Szikora Veronika*: A fogyasztóvédelmi jog történeti kialakulása Európában, különös tekintettel a magánjog-egységesítési folyamatokra. In: *Szikora Veronika* (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete Kiadványa, Debrecen, 2010, 19-29.

vetelményeket ugyan ritkán kapcsol a jogalkotó az üzleti élet eme modern szerződésfajtáihoz,⁴ azonban a szerződés megkötésének mozzanata döntő jelentőségűvé válik pont a fogyasztó⁵ jogvédelmének biztosítása okán. A szerződés létrejötte számos garanciához van kötve, melyek az alaki követelményekkel csak távoli rokonságban állnak. A jognyilatkozatok hatályosulásának kérdései,⁶ az ajánlat tartalmára vonatkozó előírások azonban a szerződéses jogviszony teljes időtartamára kihatással vannak a felek kapcsolatára.

A szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség jelentősége

Az atipikus szerződések európai szabályozása kettébontja a szerződés létrehozatalának mozzanatát és a létrejövetelhez kapcsolódó kötelezettségeket. A szerződés létrejöttét továbbra is a konszenzus és a lényeges feltételekben való megegyezés határozza meg elsődlegesen. A fogyasztóvédelem követelményei miatt azonban a szerződés megkötését megelőzően, valamint a szerződés megkötéséhez kapcsolódóan a jogszabályok a gazdálkodó szervezetet egyoldalúan olyan többletkötelezettségekkel terhelik, melyek a fogyasztó informálását, a szerződés megkötésére irányuló döntésének kialakítását célozzák.⁷ Ezek a többletkövetelmények már nem a szerződés érvényességéhez kapcsolhatók, hanem éppen úgy hozzátartoznak a jogviszony tartalmát adó jogokhoz és kötelezettségekhez, mint minden olyan rendelkezés, amelyet a felek a szerződésben szerepeltetnek. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a jogalkotó a szokásosnál nagyobb mértékben beavatkozik a felek jogviszonyába, és a

---

⁴ Létezik azonban az írásbeliség érvényességi kelléke az önálló kereskedelmi ügynöki szerződés, a timesharing szerződés, a koncessziós szerződés esetében.

⁵ *Hajnal Zsolt*: A fogyasztói szerződés alanya az aktuális jogalkotás középpontjában: a fogyasztó. In: *Szikora Veronika* (szerk.): *Kihívások és lehetőségek napjaink magánjogában*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszék Kiadványa, Debrecen, 2009, 197-212.

⁶ Ebben a körben három elmélet verseng egymással: A megfogalmazási elmélet alapján az ajánlat címzettjének beleegyező nyilatkozata megfogalmazásával jön a szerződés létre. Az elküldési elmélet szerint akkor jön létre a szerződés, ha az ajánlat címzettje elküldte beleegyező nyilatkozatát. A megérkezési elmélet alapján az az időpont döntő, amikor az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz megérkezik. A hatályos magyar Ptk. a tudomásszerzésre alapítja a jognyilatkozatok hatályosulását, míg a 2000/31/EK irányelv a megérkezési elmülethez közeli álláspontot képvisel.

⁷ *Bianca, M. C. – Grundmann, Stefan*: *EU Sales Directive*, Intersentia Uitgevers N. V., 2002. 97.

szerződések megkötéséhez kapcsolható előírásokkal a fogyasztói oldalon létező alulinformáltságot igyekszik kiküszöbölni. Ezek a jogszabályi rendelkezésekben testet öltő kötelezettségek lesznek azok, amelyek a szerződésnek éppen olyan lényeges elemét képezik majd, mint a szerződésben explicit módon rögzített más jogok és kötelezettségek. Ennek dogmatikai akadályja nincsen, hiszen a magyar és más államok polgári joga egyaránt a konszenzus tárgyává azokat a lényeges rendelkezéseket teszi, melyeket vagy jogszabály előírása minősít lényegesnek, vagy a felek valamelyike címkézi ilyennek.⁸ Az ide sorolható jogszabályi előírások jelentős hatást gyakorolnak a szerződésszegés jogkövetkezményeinek alkalmazhatóságára. Leginkább az elállási jog gyakorlására nyitva álló határidő kapcsán differenciálnak.

Az önálló és az önálló atipikus szerződések körében is nagy jelentősége van a szerződéskötéshez kapcsolódó tájékoztató átadásának. A tájékoztató jelentősége az együttműködési kötelezettség alapvetően ekvivalens helyzetét bontja meg, és mozdítja el többletterheket keletkeztetve a gazdálkodó szervezet irányába. A tájékoztató kulcsfontosságú az Európai Közösségek jogalkotásában, és valamennyi atipikus szerződést érintő irányelvben megjelenik.⁹ Az informálás azonban jellemzően kétirányú. A szerződés megkötése előtt a tájékoztatási kötelezettség a fogyasztó döntési szabadságának megalapozását szolgálja. Olyan tárgyköröket kell kötelezően érintenie, mely információk birtokában a fogyasztó a megvásárolni kívánt termékről, az igénybe venni kívánt szolgáltatásról szerez alaposabb ismereteket, valamint az értékesítő gazdálkodó szervezettel kapcsolatos – elsősorban a beazonosítást megkönnyítő – adatokat ismeri meg. Ebben a körben a gazdálkodó szervezet saját adatai (cégnéve, székhelye, nyilvántartási száma, adószáma, telefonos elérhetősége) szerepelnek az első helyen. Alapvető fogyasztóvédelmi követelmény ugyanis, hogy a leendő szerződő félről beazonosítható módon szerezzen ismereteket a fogyasztó.¹⁰ Ez a későbbiekben az esetleges szerződésszegéshez kapcsolódó igényérvényesítés során egy kulcsfontosságú információvá válik. A szerződés tárgya (az áru vagy szolgáltatás) kapcsán annak lényeges tulajdonságáról, az ellenértékről, a szállítási költségekről és annak feltételeiről, határidejéről kell tájékoztatást adni. Mivel a szer-

---

⁸ Ptk. 205. § (2) bekezdés.

⁹ 85/577/EGK irányelv 4. cikk; 97/7 EK irányelv 5. cikk.

¹⁰ *Howells, Geraint – Janssen, Andre – Schulze*, Reiner: Information rights and obligations: A Challenge for Party Autonomy and Transactional Fairness, Ashgate Publishing, 2005. 24.

zódéskötés sok esetben sajátos úton történik (erre leginkább kézenfekvő példa a távollévők között kötött szerződések köre), így az ajánlati kötöttség időtartamának meghatározásáról, a jognyilatkozatok megtételének módjáról és esetleg annak a normál díjaktól eltérő költségéről is hiteles tájékoztatást kell nyújtani a fogyasztó számára. A fenti információk kiegészülnek a szerződésszegés jogkövetkezményeire való figyelmeztetéssel is, ugyanis számos irányelv (timesharing, távollévők között kötött szerződés, üzleten kívüli kereskedés stb.) kötelezően előírja, hogy még a szerződés megkötése előtt a gazdálkodó szervezet felhívja a fogyasztót speciális elállási jogának gyakorlására, annak feltételeire, határidejére. A tájékoztatási kötelezettség szerződéskötést megelőző formája tehát olyan komplett ajánlatnak minősíthető, amelyben a szerződés lényeges feltételei kiegészülnek a jogszabályokban biztosított fogyasztói jogokra való figyelmeztetéssel.¹¹ A fogyasztó információszegénységét a jogszabályi előírások tartalmára is kiterjedő tájékoztatással kívánja az EK ellensúlyozni. Különösen furcsa megoldás az, amely később a jogszabályban biztosított jogosultságra való figyelmeztetés hiányára alapítva többletjogokat biztosít a fogyasztónak egy esetleges szerződésszegés jogkövetkezményeivel kapcsolatos jogvitában. A gazdálkodó szervezet „kioktatási kötelezettsége” lényeges kötelezettség a felek közötti jogviszonyban.

A tájékoztatás másik formája a szerződéskötéshez kapcsolódó tájékoztató átadása. A gazdálkodó szervezet ugyanis legkésőbb a szerződéskötés időpontjában köteles egy olyan írásbeli tájékoztatót átadni a fogyasztó részére, amely a szerződéskötést megelőző, ott még formátlanul létező tájékoztatóval megegyező adatokat bizonyítható módon tartalmazza. Az írásbeli tájékoztató átadásának, megküldésének különösen akkor van jelentősége, ha a jogszabály a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot nem kíván meg.¹² Az általános szerződési feltételeknek is minősíthető tájékoztató tartalmát jogszabály határozza meg, és – ahogyan azt fentebb láttuk – kiterjeszti a jogszabályok tartalmáról való kitartás kötelezettségére is. A szerződéskötéskor kapott írásbeli tájékoztató már nem a vásárlásra vonatkozó fogyasztói döntés kialakítását célozza, sokkal inkább egy olyan bizonyíték, amely írásos formában tanúsítja a terméknek, szolgáltatásnak a gazdálkodó szervezet által tanúsított tulajdonságait, az igényérvényesítéshez szükséges legfontosabb kontakt és

---

¹¹ *Howells* i.m. 32.

¹² Ahogyan az a távollévők között kötött szerződések, az üzleten kívüli kereskedés, az elektronikus kereskedelem körében tipikusan jellemző.

egyéb tartalmi információkat.¹³

Az írásbeli tájékoztató jelentősége e szerződések körében semmiképpen sem elhanyagolható. Az európai uniós irányelvek és az ezek implementálásával született nemzeti szabályok a bizonyítási teher szempontjából a gazdálkodó szervezet kötelezettségévé teszik a tájékoztatás megtörténtének igazolását. Nem csak a tájékoztató átadásának tényét, de annak határidőben való megtörténtét, valamint tartalmát is a gazdálkodó szervezet köteles bizonyítani attól függetlenül, hogy a fogyasztóval milyen úton kötötte meg a szerződést. A leginkább problematikusnak ilyenkor a távközlő eszköz útján kötött szerződések minősülnek. A távollévők között kötött szerződések kapcsán ugyanis bármilyen eszközzel is történjen a jognyilatkozatok megtétele, a gazdálkodó szervezet a fogyasztó felé nyújtott tájékoztatást kétséget kizáróan igazolni köteles.¹⁴ Ennek elmulasztása vagy a bizonyítás sikertelensége a fogyasztó igényérvényesítési lehetőségeinek számát és az e körbe tartozó jogi eszközök gyakorlásának határidejét egyaránt jelentősen megnöveli.

A tájékoztatás megtörténtének bizonyítása sokféle megoldással lehetséges. Az elektronikus úton kötött szerződések körében például a szerződés megkötésére irányuló folyamat valamennyi lépése könnyen rekonstruálható, amennyiben a gazdálkodó szervezet olyan szolgáltatóval köt szerződést, aki az internetes áruházban történő rendelés minden lépését képes archiválni a későbbi előhívás egyidejű biztosításával.¹⁵ Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy – akárcsak a szerződésekre vonatkozó általános szabályok szerint – a tájékoztató megértetése nem feladata a gazdálkodó szervezetnek. Elegendő csupán annak igazolása, hogy a fogyasztónak volt lehetősége a jogszabályi követelményeknek megfelelő tartalmú tájékoztató elolvasására, valamint későbbi előhívására. Így például az elektronikus kereskedelem kapcsán elegendő feltétel az a bizonyítás keretében, ha igazolni tudja a gazdálkodó szervezet, hogy a rendelés folyamata során a fogyasztó egy, a technikai lépések között elhelyezett gomb megnyomásával megismerte a tájékoztatót.¹⁶ Azt azonban biztosítani kell, hogy a tájékoztató ne csupán egyszeri hozzáfé-

---

¹³ *Howells* i.m. 35.

¹⁴ Lásd például 17/1999. (II. 5.) Korm. rendelet a távollévők között kötött szerződésekről 10. §.

¹⁵ *Csécsey–Fézer–Károlyi–Petkó–Törő*: A gazdasági szféra ügyletei, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007. 215.

¹⁶ *Kroes, Quinten R.*: E-Business Law of the European Union, Kluwer Law International, 2002. 4.

rést biztosító dokumentum legyen. A későbbi előhívhatóság érdekében például az elektronikus úton kötött szerződések esetében a rendelést (fogyasztói ajánlatot) elfogadó visszaigazolás (rendszerint elektronikus levélben) maradandó formában történik.

A tájékoztatási kötelezettség kivitelezésére és igazolására szolgál az a fontos garancia is, hogy a távollévők között távközlő eszköz útján tett jognyilatkozatokkal megkötött szerződések körében a fogyasztó megrendelése ajánlatnak tekintendő.¹⁷ Nincs tehát annak jelentősége, hogy a gazdálkodó szervezet mennyire részletesen, a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség teljes betartásával eljárva kínálja eladásra termékeit, szolgáltatásait; ezek polgári jogi szempontból „csak” ajánlattételi felhívásnak minősíthetők. A fogyasztó az, aki elindítja a szerződéskötés folyamatát, aki ajánlatot tesz. Az ennek elfogadását tartalmazó, a szerződést létrehozó nyilatkozat a gazdálkodó szervezet részéről már alkalmas lesz arra, hogy a szerződéskötéshez kapcsolódó tájékoztatót egyidejűleg a fogyasztó rendelkezésére bocsássa.

A fogyasztó elállási joga

A szerződésszegés jogkövetkezményei között kiemelt jelentősége van az elállási jog gyakorlásának. Az elállási jog egyoldalú alakító jogként a jogviszonyt úgy szünteti meg, hogy az eredeti állapot helyreállításának kötelezettségét kapcsolja a jogviszony felszámolásához. Ebből a szempontból tehát ex tunc megszüntetési lehetőség, mely a szerződést felbontja. Jellemzően akkor kerül sor az elállási jog gyakorlására, amikor a szerződésszegés egyben a másik szerződő fél érdekmúlását is maga után vonja. Az érdekmúlás fogalmával – mint az elállási jog gyakorlását megalapozó jogi ténnyel – azonban a szerződési alaptípusok polgári törvénykönyvekben szereplő szabályai kapcsán minden esetben úgy találkozzunk, hogy arra a másik fél szerződésszegése esetén lehet csak hivatkozni.¹⁸ A szimpla érdekmúlás, körülményváltozás, az a tény, hogy az egyik szerződő félnek a továbbiakban nem áll már érdekében a teljesítés, legfeljebb a *clausula rebus sic stantibus* alkalmazására teremthet lehetőséget.¹⁹ A körülmények lényeges megváltozása bár a másik fél

---

¹⁷ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről 2001. évi CVIII. törvény 6. §.

¹⁸ Ptk. 300. § (1) bekezdés.

¹⁹ Például: Ptk. 208. § (5) bekezdés alapján.

szerződésszegő magatartásának hiányában kerül alkalmazásra, azonban rendkívül szűk körben lehet hivatkozási alap.

Az atipikus szerződések körében az elállási jognak kiemelt jelentősége van. Az Európai Közösségek hivatkozott irányelveiben a szabályozás elsődleges célja a fogyasztó védelme, számára speciális jogvédelmi eszközök megalkotása. Az elállási jog gyakorlásának koncepciója így jelentősen megváltozik. Mivel – ahogyan azt a tájékoztatási kötelezettség kapcsán láttuk – a szerződés megkötésekor a fogyasztó nem csupán informáltságát tekintve van lemaradásban a gazdálkodó szervezetek képest, hanem jellemzően agresszív marketing technikáknak is áldozatává válik, így könnyen előfordul, hogy a termék használata során nem konkrét termékhiba, hanem a pusztán haszontalanság lesz az, ami más megfontolásra indítja őt.²⁰ Az e körben szabályozott elállási jog így nem feltétlenül a szerződésszegéshez köthető jogintézmény, és sok esetben nem is valódi érdekmúlásról, sokkal inkább „kijózanodásról” beszélhetünk a fogyasztó oldalán. Szabályai azonban mindenképpen a szerződésszegés körében érdemelnek említést.

A fogyasztónak a távollévők között kötött szerződés, az üzleten kívüli kereskedés és az elektronikus kereskedelem körében két szempontból lehet fontos biztosítani az elállás jogát. Az egyik esetben arról a kiábrándulást orvosló jogintézményről beszélhetünk, amely a termék használata során éri a fogyasztót.²¹ Ilyenkor nem a termék hiányosságairól van szó, sokkal inkább arról, hogy a fogyasztó – kikerülve az ezen értékesítési környezetet oly gyakran jellemző, túlzottan meggyőző üzleti szférából – mégsem érzi hasznát a terméknek. Ebben az esetben a szerződések jogának szabályai szerint ő már semmilyen eszközt nem talál a probléma kezelésére. Mivel a másik fél szerződésszegést nem követett el, a teljesítés szerződésszerű volt, így utólagosan már érdekmúlásra normál körülmények között egy szinallagmatikus kötelelem szereplői nem hivatkozhatnak. Az elállási jog ezekre az esetekre kínál megoldást, jelentős üzleti kockázatot teremtve ezzel a gazdálkodó szervezetek oldalán. Véleményünk szerint azonban ez az üzleti kockázat mindenképpen indokolható, és nem egyszerűen csak nem gátolja a piaci versenyt, hanem egyenesen segíti is azt azzal, hogy a kereskedőket rászorítja a korrekt, hiteles és pontos tájékoztatásra, valamint elrettenti őket a tisztesség-

---

²⁰ Grundmann – Schauer: *Architecture of European Codes and Contract Law*, Kluwer Law International, 2006. 206.

²¹ Grundmann – Schauer: i.m. 222.

telen kereskedelmi gyakorlatok folytatásától.

A fogyasztó elállási jogának másik célja a bizonyítás liberalizálása. Amennyiben a fogyasztónak tényleges kifogása van a termékkel kapcsolatban, hibás teljesítéssel állunk szemben, ugyanakkor nem kell belemennie a szavatosság vagy a jótállás szabályai szerinti igényérvényesítésbe, valamint az ezekhez kapcsolódó bizonyítási procedúrákba.²² Harmadik lehetőségként ugyanúgy ott áll az elállási jog gyakorlásának lehetősége minden indoklás nélkül, mintha egyszerűen csak megmondta volna magát. Ez a lehetőség véleményünk szerint – bár kétségtelenül ritkábban jelenti az elállási jog gyakorlásának motivációját – mindenképpen a szerződésszegéshez kapcsolódó orvoslási lehetőségekhez sorolható.

Bár dogmatikailag talán aggályosnak tűnhet, hogy a teljesítés megtörténte után külön indokra hivatkozva megszüntetheti a fogyasztó a szerződést, azonban ennek pontosan a szabályozás fogyasztóvédelmi indíttatása okán mégis van létjogosultsága. Az objektív elállás joga ugyanis jellemzően az eredménykötelmek körében ismert fogalom, és a megrendelő (jogosult) számára teremti meg azt a lehetőséget, hogy a teljesítésig külön indoklás nélkül elálljon a szerződéstől a másik fél egyidejű kártalanítása mellett.²³ A teljesítés időpontja időben behatárolja azonban az objektív elállás intézményét. Az atipikus szerződések körében említett, fogyasztót megillető elállási jog azonban a teljesítés után, a teljesítés diszfunkcióinak hiányában gyakorolható jogosultság, amihez – legalábbis első látásra – nem kapcsolódik kártalanítási kötelezettség. Az EK irányelvei és a hazai jogforrások ugyanis három oldalról, az objektív elállási jog koncepciójától teljesen eltérő indokokkal korlátozzák az elállási jog gyakorlását.

Az elállási jog gyakorlására nyitva álló határidő egzakt módon meghatározott, és az áru kézhezvételétől, szolgáltatás nyújtása esetén a szerződés létrejöttének időpontjától kezdődik. A fogyasztónak ettől az időponttól számított nyolc munkanap áll rendelkezésére az elállási jog gyakorlására. A határidő jogvesztő, elmulasztása miatt igazolással a fogyasztó nem élhet. Van azonban egy olyan kiegészítő rendelkezés, mely az elállási jogot valódi szerződésszegéshez kapcsolódó jogkövetkezmény tulajdonságaival is felruhazza. A korábban tárgyalt tájékoztatási kötelezettség elmulasztása, tartalmában nem megfelelő teljesítése ugyan-

---

²² Grundmann – Schauer: i.m. 222.

²³ Ptk. 395. §.

is olyan sajátos szerződésszegésnek minősül, mely az elállási jog gyakorlására nyitva álló nyolc munkanapos határidőt három hónapra módosítja. Az a tájékoztató, amely a szolgáltatás tulajdonságait, a másik szerződő fél adatait, a fogyasztót a jogszabályokból következően megillető jogokat tartalmazza, annyira lényeges kötelezettségét jelenti az irányelvek felfogásában a gazdálkodó szervezetnek, hogy nem megfelelő teljesítése esetén közvetlen hatást gyakorol a fogyasztó elállási jogára. A szerződésszegésnek azzal az esetével állunk itt szemben, mely a szerződésre vonatkozó valamely jogszabály által lényegesnek minősített kötelezettség megszegésében realizálódik. Amennyiben a (jogszabályoknak mindenben megfelelő) tájékoztatásra később, a három hónapos határidőn belül, pótlólagosan kerül sor, akkor az elállási jog gyakorlására egyébként nyitva álló nyolc munkanapos határidő számítása a tájékoztató kézhezvételétől kezdődik.²⁴ Ez a rendelkezés indirekt módon arra enged következtetni, hogy a teljesítés csak akkor szerződésszerű, ha a tájékoztatás megfelelő volt a gazdálkodó szervezet részéről. Főszabály szerint a teljesítéshez – mint a határidő számítására okot adó körülményhez – fűződő jogkövetkezmények csak a tájékoztatás megtörténtével térnek vissza normális állapotukba. A tájékoztató elmulasztása miatti meghosszabbított határidőn belül gyakorolható elállási jogot szankciós elállásként értelmezhetjük.

A fogyasztó elállási jogának másik korlátja az elállás gyakorlásához fűződő kötelezettségek köre. Bár a fogyasztót indokolás nélkül illeti meg az elállás joga, és célja az eredeti állapot helyreállítása, azonban a termék visszaküldésének költségei a fogyasztót terhelik. Ez egyik oldalról azt jelenti, hogy az elállási jog gyakorlásával kapcsolatban kizárólag a termék visszaküldésének költsége az, amelyet a gazdálkodó szervezet követelhet a fogyasztótól, másrésztől azonban csak ennek viselésével gyakorolhatja a fogyasztó elállási jogát.²⁵ Az elállás jogának gyakorlása után nem köteles a fogyasztó megtéríteni azt az értékcsökkenést sem, ami a rendeltetésszerű használat következménye, valamint használati díj sem követelhető tőle. A fogyasztó elállási jogával párba állított objektív elállási jog (az eredménykötelmek körében) kártalanítási kötelezettséget előíró szabályaihoz képest ez a költség valóban elenyésző terhet ró a fogyasztóra.

---

²⁴ A távollevők között kötött szerződésekről szóló 17/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 4. § (2) bekezdés.

²⁵ 17/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 4. § (5) bekezdés.

Végül az elállási jog gyakorlásának harmadik korlátját jelentik azok az esetkörök, amikor az elállás joga nem gyakorolható. Ennek meghatározása más és más az adott szerződés típusától függően. A távollevők között kötött kontraktusok körében a fogyasztó nem gyakorolhatja az elállás jogát:

- ha a gazdálkodó szervezet a fogyasztó beleegyezésével a nyolc munkanapos határidő letelte előtt megkezdte a szolgáltatás nyújtását;
- a pénzüpiac gazdálkodó szervezet által nem befolyásolható ingadozásaitól függő ár és díjváltozás esetén;
- fogyasztó személyéhez kötött, illetve a fogyasztó utasításai alapján vagy kifejezett kérésére előállított vagy gyorsan romló, illetve természeténél fogva vissza nem szolgáltatható áru esetében;
- ha a szerződés közvetett tárgya hang-, képfelvétel vagy számítógépi szoftverpéldány és a csomagolást a fogyasztó felbontotta;
- hírlap, folyóirat, időszaki lap terjesztésére vonatkozó szerződés esetében;
- szerencsejáték-szerződés esetén.²⁶

Az üzleten kívüli kereskedés²⁷ során a fogyasztó nem gyakorolhatja az elállás jogát, ha nem tudja az árut teljes egészében visszaszolgáltatni, vagy a szolgáltatást már teljes egészében igénybe vette.²⁸ Ennél a kereskedési formánál azonban már lehetőséget ad arra is a jogszabály, hogy az esetleg már részben felhasznált áru, szolgáltatás esetén is gyakorolhassa elállási jogát megszorításokkal. Ha ugyanis egy részét vissza tudja szolgáltatni az árunak úgy, hogy a megmaradt rész használhatósága és értéke nem csökkent, akkor a vételár arányos részének visszaszolgáltatását követelheti. Ha a szolgáltatást már részben teljesítették, a fogyasztó díj-visszakövetelési igényével szemben az eladó követelheti a szolgáltatás már igénybe vett részére arányosan járó díjat.²⁹

Az atipikus szerződések körében rögzített szerződésszegési esetkörök, és az azokhoz kapcsolódó jogkövetkezmények számos ponton idegenek a polgári jog klasszikus kötelmi jogi szabályaitól. Vélemé-

---

²⁶ A távollevők között kötött szerződésekről szóló 17/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 5. §.

²⁷ Az üzleten kívül fogyasztóval kötött szerződésekről 213/2008. (VIII. 29.) Korm. rendelet.

²⁸ 213/2008. (VIII. 29.) Korm. rendelet 4. § (6) bekezdés.

²⁹ 213/2008. (VIII. 29.) Korm. rendelet 4. § (6) bekezdés.

nyünk szerint sem a fogyasztó számára biztosított speciális elállási jog, sem a tájékoztatóra vonatkozó szigorú követelmények nem implementálhatók más szerződéstípusokra vagy a fogyasztói szerződéseken kívüli más esetkörökre. A szabályok erősen fogyasztóvédelmi célzata, valamint az alapot jelentő atipikus szerződések sajátos értékesítési módszerekhez kapcsolódó volta indokolja ugyanis ezeknek a jogintézményeknek a megjelenését a szerződésszegés kapcsán.